

een vochtig bos in een pas opgeschoonde slootkant bij Els, Berk en Eik. Het is echter zeer goed mogelijk, dat de takjes van wilgen afkomstig zijn. Orton geeft als data 4 okt. 1952 in Surrey en 29 okt. 1955 in Devon. Verdere gegevens kon ik in de literatuur niet vinden; het zal dus wel geen veel voorkomende soort zijn.

Literatuur:

- Barkman, J.J. (1969). Het geslacht *Galerina* in Nederland. - *Coolia* 14 (3).
 Orton, P.D. (1960). New Checklist of British Agarics and Boletii. - *Transactions of the British mycological Society* 43 (2) (2): 242.
 Smith, A.H. & Singer, R. (1964). A Monograph on the Genus *Galerina* Earle. Hafner Publ. Co., New York.

PADDESTOELONDERZOEK IN DE IJSSELMEERPOLDERS BERICHT OVER 1976

F. Tjallingii

Marterlaan 10
Wageningen-Hoog

In 1975 werd - min of meer bij toeval - ontdekt dat enkele bossen in Oost-Flevoland een rijke en bijzondere paddestoelflora bevatten. Naar aanleiding hiervan werd begin 1976 een werkgroep van de Nederlands Mycologische Vereniging opgericht met het doel, meer systematisch een onderzoek in de bossen van de IJsselmeerpolders te gaan uitvoeren, een en ander met medewerking van de Rijksdienst IJsselmeerpolders en van het Staatsbosbeheer.

Onderzoek

We hebben ons bij de opzet goed gerealiseerd, dat de totale oppervlakte van de bossen alleen al in Flevoland en in de Noord-oostpolder samen momenteel ruim 10.000 ha bedraagt, dat het aantal boskomplexen van enige omvang al rond 25 is en dat de meeste van deze terreinen enige tot vele honderden ha groot zijn, ter-

wijl er (in Flevoland) nog elk jaar nieuwe bossen worden aangelegd.

Hier komt bij dat het aantal serieuze paddestoelamateurs in ons land (praktisch alle lid van de N.M.V.), dat in staat is aan zo'n onderzoek mee te werken, helaas zeer gering is en dat de nu gevormde werkgroep uit niet meer dan een 25-tal aktieve deelnemers bestaat. Deze wonen verder bijna alle op grote afstand van het gebied en kunnen hun waarnemingen alleen in hun vrije tijd doen.

Het is dan ook duidelijk dat van een enigszins volledige inventarisatie eenvoudig geen sprake kan zijn. Men kan dan ook - zeker de eerste jaren - beter spreken van een verkenning dan van een inventarisatie, al hopen we uiteraard wel dat deze van bepaalde terreinen of terreingedeelten op de duur nog eens mogelijk zal zijn.

Tenslotte mogen we er aan herinneren dat de "mycologie van de hogere schimmels", oftewel de paddestoelkunde, heel andere problemen meebrengt dan de studie van b.v. hogere planten of vogels. Een hoog percentage van de paddestoelen is in het veld niet met voldoende zekerheid te determineren en dient dan ook thuis mikroskopisch te worden gecontroleerd. Eén zaterdag veldwerk betekent dan ook al gauw een hele week determineerwerk! Dan nog blijft de onzekerheid over veel vondsten groot.

Gezien deze moeilijkheden was het wel een grote verrassing, dat er in 1975 (toen er nog geen georganiseerd onderzoek aan de gang was) en in 1976 (toen het onderzoek pas gestart was) in een hele reeks bossen al een groot aantal bijzondere paddestoelsoorten te voorschijn kwam. En dat terwijl er hier op het gebied van b.v. de hogere planten en (als wij goed zijn ingelicht) van de mossen nog heel weinig interessants te beleven valt!

Weersverloop en paddestoelen

Een gunstig paddestoelseizoen was het jaar 1976 helaas niet: na een te droge winter volgden een droog voorjaar en een uitzonderlijk droge zomer. Van de voorjaarszwammen-explosie, zoals die zich in 1975 had voorgedaan - met b.v. 5 soorten *Helvella*'s - was in 1976 maar een schimmetje te vinden en tot begin september konden nauwelijks ergens een paddestoel ontdekken. Maar na de weersomslag op dat tijdstip kwam de verrassing: terwijl in ons land op de meeste plaatsen wel een ongekeerde explosie van graslandzwammen (waaronder b.v. vele soorten champignons) optrad, maar de bosbewonende soorten slechts mondjesmaat en met grote vertraging verschenen, bleek de paddestoelflora in de IJsselmeerpolders snel tot grote 'bloei' te komen. Ook in de weer (te) droge oktobermaand bleek deze het hier goed vol te houden, op verschillende terreinen zelfs tot in december. Dit weer in tegenstelling tot

de vele bosterreinen op het 'oude land', waar het aantal paddestoelsoorten en -individueen ver beneden normaal bleef.

Een verklaring voor deze opvallende verschijnselen lijkt niet zo eenvoudig. In de bossen langs de oostrand van Flevoland kan men aan de invloed van de daar sterk optredende kwel uit de randmeren denken, maar in de Noordoostpolder speelt deze geen rol.

Een greep uit de vondsten

Om met de al even genoemde kluifjeszwammen te beginnen — van de najaarssoorten werden er 4 gevonden, 2 algemene: *Helvella crispa* en *H. lacunosa* in praktisch alle bossen en daarnaast 2 zeldzamere: *H. atra* in de Abbert en Bremerberg en *H. elastica* in het Roggebotzand. Een andere typische herfst-Ascomyceet, maar dan wel een mini-formaatje, was het Sparremijtertje, *Heyderia abietis* in de Abbert en het Roggebotzand in fijnsparrebos, in Midden-Europa bekend uit dit bostype op kalkgrond, maar in ons land nog steeds een grote zeldzaamheid.

In 1975 werd reeds melding gemaakt van 4 bijzondere *Pluteus*-soorten op vooral elze- en populierestammen, die bij het uitdunnen massaal in het bos worden achtergelaten. In 1976 konden er hieraan nog 5 worden toegevoegd: *Pluteus chrysophaeus*, *P. minutissimus*, *P. pallescens*, *P. thomsonii* en *P. villosus*, terwijl een 6e soort, *P. cinereofuscus* in hetzelfde bostype, maar niet rechtstreeks op hout, groeide.

Opmerkelijk was de oogst aan knots- en koraalzwammen dit seizoen. Hierbij waren 2 witte knotszwammen, *Clavaria acuta* en *C. vermicularis* (beide in Bremerberg), 1 gele, *Clavulinopsis helveola* (Bremerberg), 1 bruingrijze, *Clavaria greletii* (Bremerberg en Abbert) en 1 bleekbruine, *Macrotyphula fistulosa* var. *contorta* (Roggebotzand), alle in loofbos. Verder waren er 3 echte koraalzwammen bij: 1) *Ramaria corrugata* = *R. invalii* in het Roggebotzand in dennebos, 2) *R. stricta* zowel in beukebos (Roggebotzand), wat in Nederland normaal is, als in sparrebos (Abbert en Roggebotzand), wat in ons land bepaald ongewoon is, en zelfs in een wilgegriend (bij het Harderbos), 3) *R. ochraceovirens* in Roggebotzand en Schokkerbos netjes in naaldbos (fijnspar), zoals deze soort het in verschillende delen van het land op wat rijkere gronden pleegt te doen, maar in de Abbert in zuiver populierbos, wat in Nederland volgens ons iets nieuws is. Dan kwamen er 6 soorten, op afgevallen populiereblad groeiende, mini-knotsjes (de meeste slechts enkele millimeters hoog) te voorschijn: *Typhula erythropus* (in 5 bossen), *T. incarnata* (Harderbos), *T. phacorrhiza* (Roggebotzand), *T. sclerotioides* (Spiekbos in Z. Flevoland), *Pistillaria micans* (Bremerberg) en *P. setipes* (Roggebotzand). De kroon op deze oogst was echter zeker het bijzonder fraaie Sparre-

veertje, *Pterula multifida*, onder fijnspaar in het Schokkerbos. Dit zwammetje is voornamelijk bekend uit sparrebossen op kalkgrond in bergstreken. In 1962 is het voor het eerst in ons land gevonden, in de duinen bij Heemskerk (N.-H.) en in 1974 voor de tweede keer in het Kuinderbos (!), beide keren ook onder spar. Vermoedelijk hebben we dus in het Schokkerbos de 3e vindplaats.

Mycorrhizavormers

Opvallend was het geringe aantal soorten amanieten, russula's, melkzwammen, ridderzwammen en boleten. Dit zijn allemaal "mycorrhizavormende" paddestoelen, waarvan de mycelia met de wortels van bepaalde bomen samenleven, en men zou kunnen veronderstellen dat deze symbiose in de nog zo jonge bossen in de polders (alle jonger dan 30 jaar) mogelijk nog niet zo'n rol speelt. Het is echter ook heel goed mogelijk dat de mycelia (en daarmee de mycorrhiza's) wel aanwezig zijn, maar dat voldoende gunstige omstandigheden voor de vorming van vruchtlichamen nog ontbreken.

Zeker is in elk geval, dat een aantal minder algemene soorten uit deze groepen wel present was. Zo werden b.v. gevonden: bij wilg *Tricholoma cingulatum*, (Roggebotzand) en *Cortinarius urbicus*, (grienden bij Harderbos); bij berk *Russula pulchella* (= *R. exalbicans*) (Roggebotzand); bij eik *Lactarius insulsus* (= *L. zonarius*), bij spar *Gomphidius glutinosus* (Roggebotzand) en bij dennen een viertal boleten van het geslacht *Suillus* (diverse bossen). Eén soort van de laatste bleek reeds aanwezig in een 7-jarig bos van Corsicaanse den in de Abbert.

Populierbossoorten

Gezien de enorme oppervlakte die populierbossen in de polders beslaan, behoeft het niet te verwonderen dat er verscheiden populierbegeleiders zijn gevonden, waaronder diverse mycorrhiza-paddestoelen. Hiervan noemen we 3 weinig algemene vaalhoeden: *Hebeloma populinum* (Harderbos, Bremerberg, Abbert), *H. vaccinum* (Harderbos) en *H. collariatum* (Abbert) en de Populier-ridderzwam, *Tricholoma populinum* (Harderbos 1975, niet 1976). Eigenlijk is het gek dat de Populier-melkzwam, *Lactarius controversus*, een enorme bleekrose paddestoel, die grote heksekringen maakt in de populierlanen in het riviereengebied, maar op één plaats gevonden is, n.l. in het Urkerbos.

Ook enkele bekende, zij het in ons land vrij zeldzame, populierhoutbewoners als *Oxyporus populinus*, *Psathyrella cernua*, (beide in de Abbert) en *Pholiota destruens* (Voorsterbos) zijn maar eenmaal opgedoken. Een heel typisch en vrij zeldzaam bruin-grijs plaatzwammetje, dat op afgevalen populierenbladeren groeit: *Pholiota oedipus* (= *P. sordida*), werd tweemaal aangetroffen, in

Bremerberg en in het Urkerbos. Het is bekend van enkele terreinen, waar populieren op iets kalkhoudende grond staan, zoals het Savelsbos (Z.-L.), de Dorster leemkuilen (N.-B.), de Kralingerhout, het Amsterdamse bos, e.d.

Enkele punten van verder onderzoek

Het voorgaande wil niet meer zijn dan een vrij willekeurige greep uit wat het eerste onderzoekjaar opleverde.

Gezien de aanwezigheid van allerlei bostypen van een hele reeks leeftijden (tussen 1 en 30 jaar) moet hier de mogelijkheid bestaan, op de duur enig idee te krijgen van het optreden van paddestoelsoorten (d.w.z. van de vruchtlichamen!) in een bepaald ontwikkelingsstadium van elk bostype.

Een ander, hiermee verband houdend punt is de invloed van de grondsoort (kalkhoudend zand, dito klei, kalk-arme(re) keileem, veen) op de paddestoelflora in het algemeen en op de volgorde van optreden der soorten in de ontwikkeling van de verschillende bostypen in het bijzonder.

Wat in Nederland in de IJsselmeerpolders gebeurt, is uniek in de hele wereld en levert ook voor bepaalde takken van natuurstudie unieke kansen. In de bossen blijkbaar nog niet - in de tegenwoordige ontwikkelingsstadia - voor het onderzoek van hogere planten en mossen (misschien over 50 of 100 jaar?). Maar, zoals we in het voorgaande menen te hebben aangetoond: dit geldt voor de studie van de paddestoelen wél en in bijzondere mate!

OVER CORTINARIUS OBTUSUS

K. Booij

Middenraai 69
Nieuweroord (Dr.)

Onder de "kleine *Telamonia*'s" zijn er enkele met cheilocýstiden. Dit betekent een openbaring voor hen, die zich wel eens met deze soorten bezighouden. Ze zijn meestal min of meer knotsvormig, maar verschillen toch wel zoveel bij iedere soort, dat ze een goede hulp bij het op naam brengen kunnen zijn. Jammer genoeg wordt de aanwezigheid lang niet altijd aangegeven, maar ook als dit wel het geval is betekent dit nog niet altijd het "Sesam open U". *Cortinarius acutus* (Pers. ex Fr.) Fr. bv. heeft een variëteit